

LIETUVOS PSICHOLOGŲ SĄJUNGA

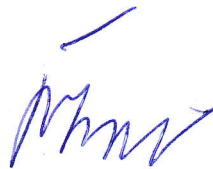
REKOMENDACIJOS DĖL PSICHOLOGINIŲ PASLAUGŲ PRIEINAMUMO VISUOMENEI UŽTIKRINIMO EKSTREMALIŲ SITUACIJŲ ATVEJU

2020-03-14 Nr.2020/04

Lietuvos psichologų sąjungos Krizių ir katastrofų psichologijos komitetas siekia atkreipti Valstybės ekstremalių situacijų centro dėmesį į tai, kad psichologinė pagalba žmonėms ir dėmesys psichikos sveikatai turėtų būti integrali pasirengimo ekstremalių situacijų valdymui dalis. Daugelio šalių patirtis rodo, kad tai yra viena esminių sąlygų, padedančių visuomenei sėkmingai atstatyti pusiausvyrą, prisitaikyti prie pasikeitusios situacijos ir išsaugoti stabilumą. Atkreipiamė dėmesį, kad psichologinės pagalbos teikimo svarba pažymima daugelyje šalies pasirengimo ekstremalioms situacijoms dokumentų (žr. priedas), tačiau nėra parengti ir numatyti jų įgyvendinimo mechanizmai bei tvarkos. Dėl šių kliuvinių, veiksmingas psichologinės pagalbos teikimas visuomenei dabartiniu metu yra sunkiai įmanomas. Siekiant gerinti pasirengimą psichologinės pagalbos teikimui ekstremaliuose situacijose Lietuvoje, teikiame šiuos pasiūlymus:

1. Įtraukti psichikos sveikatos specialistus į ekstremaliųjų situacijų valdymo centrų sudėtį (atitinkamai ūkio subjektų, savivaldybių, valstybės);
2. Metodinėse ekstremaliųjų situacijų planų rengimo rekomendacijose detalizuoti psichologinės pagalbos teikimo aprašymą, numatant:
 - 2.1. kokiais atvejais ir kokiose institucijose dirbantys psichikos sveikatos specialistai turėtų būti aktyvuoti ir įtraukti į psichologinės pagalbos visuomenei teikimą ekstremalių situacijų atvejais;
 - 2.2. kokia tvarka jie būtų kviečiami ir kaip pagalbos teikimas būtų derinamas su jų užimtumu tiesioginėse pareigose;
 - 2.3. kokia tvarka specialistams būtų apmokama už darbą teikiant pagalbą visuomenei ekstremaliųjų situacijų atvejais;
 - 2.4. kaip turėtų būti organizuotas psichologinės pagalbos teikimas nuotoliniu ir tiesioginio kontakto būdu (patalpos, atsakingos institucijos ar žinybos);
 - 2.5. kaip vyktų tarpinstitucinis bendradarbiavimas (parengiant algoritmus).
3. Ilgalaikėje perspektyvoje būtina siekti, kad visi psichologai turėtų reikiamas kompetencijas teikti pagalbą ekstremaliuose situacijose. Būtina numatyti, kokias žinias ir įgūdžius šie specialistai turi turėti, kad jie būtų tinkamai pasirengę darbui ekstremaliuose situacijose. Rekomenduojama:
 - 3.1. peržiūrėti ir papildyti psichologų rengimo bei kvalifikacijos tobulinimo programas bei reglamentus;
 - 3.2. įtraukti psichologus į pasirengimo ekstremalioms situacijoms pratybas.

LPS krizių ir katastrofų psichologijos komiteto vardu,
Komiteto pirmininkė

Nida Žemaitienė

Teisės aktai, reglamentuojantys psichologinės pagalbos teikimą ekstremaliųjų situacijų atveju

Eil. Nr.	Teisės aktas	Ką reglamentuoja	Antsakinga institucija
1.	Lietuvos Respublikos vyriausybės 2010 m. spalio 20 d. nutarimas Nr. 1503 „Dėl valstybinio ekstremaliųjų situacijų valdymo plano patvirtinimo“	„55. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, savivaldybių administracijų direktoriai pagal kompetenciją valstybės lygio ekstremaliųjų situacijų atvejais organizuoja psichologinės pagalbos teikimą.“	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, savivaldybių administracijų direktoriai
		„58. Susidarius valstybės lygio ekstremaliajai situacijai, teikti psichologinės pagalbos nukentėjusiems gyventojams vadovaujantis sąveikos planu prirėkus gali būti pasitelkiama Lietuvos kariuomenės Dr. Jono Basanavičiaus karo medicinos tarnyba.“	Krašto apsaugos ministerija
		„59. Prirėkus Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija ir kitos nevyriausybines organizacijos pagal galimybes gresiant ar susidarius valstybės lygio ekstremaliajai situacijai teikia nukentėjusiems gyventojams psichologinę ir socialinę pagalbą.“	Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija ir kitos nevyriausybines organizacijos
2.	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. kovo 6 d. įsakymas Nr. V-157 „Dėl Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos veiklos krizių ir ekstremaliųjų situacijų atvejais tobulinimo“	„10.11. Formuoti ir tobulinti psichologinės pagalbos teikimo sistemą krizių ir ekstremaliųjų situacijų atvejais.“ „XVII. Psichologinės ir socialinės pagalbos nukentėjusiems ir įstaigos personalui planas: 66. Didelio masto ES atvejais kyla psichologinė įtampa, kuri trukdo ne tik nukentėjusiems, jų artimiesiems, bet ir asmens sveikatos priežiūros įstaigų personalui, teikiančiam medicinos pagalbą. Todėl įstaigos plane turi būti numatyta psichologinė ir socialinė pagalba: 66.1. psichologinės ir socialinės pagalbos teikėjai (psichologai, psichiatrai, socialiniai darbuotojai, visuomeninių organizacijų bei religinių bendruomenių atstovai), jų iškvietimo tvarka, sąrašas, koordinatės; 66.2. vieta, kur bus teikiama psichologinė ir socialinė pagalba; 66.3. psichologinio šoko ištiktų ir agresyvių asmenų izoliavimo vieta.“	Asmens sveikatos priežiūros įstaigos
3.	Lietuvos Respublikos vyriausybės 2012 m. sausio 18 d. nutarimas Nr. 99 „Dėl Valstybinio gyventojų apsaugos plano branduolinės avarijos atveju patvirtinimo“	„Prirėkus savivaldybės ekstremaliųjų situacijų operacijų centro ar valstybės ekstremaliųjų situacijų operacijų centro sprendimu gali būti pasitelkti Lietuvos kariuomenės psichologai.“	Krašto apsaugos ministerija
		„42.2. evakuotųjų laikinojo apgyvendinimo vietose ir evakuotųjų stovyklose įkurdintiems ir nukentėjusiems gyventojams teikia socialinę ir psichologinę pagalbą;“ „Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija organizuoja apmokytų savanorių ir specialistų pasitelkimą psichologinei pagalbai teikti ir koordinuoja jų veiksmus.“	Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija ir kitos nevyriausybines organizacijos
		„107. Savivaldybės, kuri priima evakuotus gyventojus, administracijos direktoriaus sudaryta savivaldybės gyventojų evakavimo ir priėmimo komisija organizuoja jų apgyvendinimą, maitinimą, aprūpinimą geriamuoju vandeniu, švariais drabužiais, higienos reikmenimis, pirmosios psichologinės, socialinės ir medicinos pagalbos teikimą, taip pat nemokamą elektros, vandens ir kitų komunalinių, socialinių bei būtiniausių paslaugų teikimą, paskirsto humanitarinę pagalbą.“	Savivaldybės
4.	Patvirtinta Priešgaisrinės apsaugos	„16.7. Pagalbos teikimo nukentėjusiems gyventojams ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų metu	Ministerijos, kitos valstybės institucijos ir įstaigos,

	ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2011 m. vasario 23 d. įsakymu Nr. 1-70 „Savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo plano rengimo metodinės rekomendacijos“	organizavimas“ – aprašomas medicininės, socialinės, psichologinės ir kitos pagalbos teikimo organizavimas, švietimo ir kitų būtiniausių paslaugų teikimas gyventojams ekstremaliųjų įvykių ar ekstremaliųjų situacijų metu”	savivaldybių administracijos, ūkio subjektai, kitos įstaigos
5.	Lietuvos kariuomenės vado ir Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2009 m. birželio 12 d. įsakymas Nr. V-589/1-198 „Dėl Lietuvos kariuomenės ir priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie vidaus reikalų ministerijos sąveikos ekstremaliųjų situacijų taikos metu atvejais plano patvirtinimo“	„9. Kariuomenė, atsižvelgdama į turimus pajėgumus, vykdomas užduotis, įgyvendindama įstatymais ir šiuo planu nustatytus įpareigojimus, teikdama pagalbą departamentui gali būti pasitelkiama šių užduočių vykdymui: 9.16.9. teikti psichologinę pagalbą nukentėjusiems asmenims.”	Krašto apsaugos ministerija
6.	Lietuvos Respublikos vyriausybės 2010 m. spalio 20 d. nutarimas Nr. 1502 „Dėl gyventojų evakavimo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“	„20. Gyventojų surinkimo, tarpiniuose gyventojų evakavimo ir gyventojų priėmimo punktuose gyventojams teikiamos būtiniausios paslaugos, užtikrinama viešoji tvarka ir visuomenės sveikatos sauga, prireikus teikiamos būtinajai medicinos pagalbai priskiriamos asmens sveikatos priežiūros paslaugos, psichologinė ir socialinė pagalba.”	Savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo komisija
7.	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. gruodžio 7 d. Nr. V-1040 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 99:2011 „Gyventojų apsauga įvykus radiologinei ar branduolinei avarijai“ patvirtinimo”	„Psichologinės pagalbos teikimas”	Valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, fiziniams ir juridiniams asmenims, kitoms organizacijoms ir jų filialams, atsakingiems už gyventojų apsaugomųjų veiksmų nustatymą, planavimą, jų taikymą radiologinės ar branduolinės avarijos metu ir po jos, bei institucijoms, vykdančioms taikomų priemonių priežiūrą ir kontrolę

Šaltinis: Miglinė, V. (2019). *Veiksmingas psichologinės pagalbos valdymas ekstremaliųjų situacijų atveju* (Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas).